

Doganyňyň gandary / detektiw hekaýa

Category: Detektiw proza, Kitapcy, Sözler

написано kitapcy | 23 января, 2025

Doganyňyň gandary / detektiw hekaýa DOGANYNYŇ GANDARY (18+)

Şunça ýyllyk iş tejribämde öwrenişip bilmeýän ýerlerimiň birende morg. Garşa-garşa gelip, hatda kämahal jeset seljeriş işlerine gatnaşyp durýandygyma garamazdan, haçanda ak faýanslar bilen gurşalan bu iniňi tisgindiriji ýere ýolum düşende, söz bilen beýan edip bolmajak derejede süñňüm titreyär, tüýlerim syh-syh boluberýär.

Bu gezegem dereksiz ýiten adamsyny gözleýän Şükran hanym bilen bile morguň gapysyndan gadam basyp basmanka barmaklarymyň ujundan saçymyň taryna çenli endam-janym birtüýsli jümsüldäp gitdi.

Hamala şol wagt ýeňsämden içerligine aldajy şemal öwüsýän ýaly galdyrap başladym. Hernäme-de bolsa özümi elden bermedim. Boýun alan işime ünsümi berip, aljyraňňlygyny gizlemäge çalyşdym we iş otagynda garabaşyna gaý bolup oturan morguň işgäri Abidiniň garşysynda dikildim. Ol maňa gözü düşenden:

– Geliň-geçiň, ýoldaş komissar! – diýip, ýerinden turdy. Menem gülümşiräp:

– Salam Abidin! – diýdim. – Iki gün öň deňizden tapylan erkek adamyň jesedini göräysek diýyän.

– Haýsysyna? – diýdi Abidin. – Saryýagyzynamy, bugdaýreňke?

Şükran hanym durlanyp başlan bulançak gözlerini ýüzüme dikip:

– Saryýagzyna – diýdi. – Salim saryýagyz ahyry!

Abidiniň dolmuş göwresi halparyp giden ýaly bolsa-da, syr bildirmedi.

– Gürrüň gutardy. Ýörüň onda, baryp göreliň, ýoldaş komissar – diýip, Abidin öňümize düşdi. Ak fluoressent çyralaryň ýagtyldyp duran uzyn koridorynyň ugrundan ýöräp barýarkak, Abidiniň ýanymyzdaky aýalyň bildirmän meniň ýanyma ýakynlaşjak bolýanyny duýdum. Menem ýuwaşlyk bilen oňa ýakynlaşdym. Ýalňışman ekenim. Ol:

– Başlyk – diýip, gulagyma pyşyrdady. – Görjek diýyän jesedimiz suwda köp galypdyr, ýüzi-gözi dagy erbet zaýalanypdyr. Hakykatdanam bu aýalyň adamsy bolsa, onda ol muňa döz gelip bilmäýmese.

– Náme edeli, başga alajymyz ýok.

Gürleşip durkam Şükran hanym bilen aramy bozman, ol eşitmez ýaly sesimi peseldipdim. Yöne munuň peýdasy bolmady. Pyşyrdymyz Şükran hanymyň ünsünü çekdi. Men ýalandan ýırşaran boldum-da, Abidin bilen özara pyşyrdymy tapba kesdim.

Jesetleriň saklanýan otagyna girenimizde Şükran hanymyň meňziniň meňki ýaly saralyp barýandygyny duýdum. Men öz bolşumy unudyp, derrew onuň goltugyna girdim. Ol hiç hili ýadyrgap durmady we minnetdarlyk bilen maňa gözüniň gyýtagyny aýlady.

Abidin ölüleriň arasynda däl-de, hamala et satylýan marketde gezip ýören ýaly arkaýyndy. Ol jeset saklanýan metal gaplaryň iň çetde duranynyň gapagyny açdy. Biz golaýlaşan badymza ol nosilkany bärík çekdi. Ak prostyn bilen üsti örtülen jesediň diňe aýaklary daşynda somalyşyp durdy.

Abidin "Açaýynmy?" diýen manyda ýüzüme ciňňerilende, bu ýerde kän eglenip durmazlyk üçin "Hawa" diýen manyda başymy atdym.

Abidin usullyk bilen prostyny çekdi. Gözümüziziň öñünde suwda çišip, sary bilen açyk ýaşyl reňk aralygyndaky bir reňke öwrülip giden ýalaňaç jeset ýatyrdy. Ilki gözüme ilen zat – onuň boýnundaky goňras halkalary gurşap duran çuň ýara yzy boldy. Ýaranyň pyçak ýa-da päki ýaly ýiti tyg bilen ýetirilendigi görnüp durdy. Ölume getiren sebäbem şol şikes bolandyr diýip oýlanyp durkam, Şükran hanymyň çasandygyny duýup, gaýtadan onuň goltugyna girdim. Az salymlyk dymışlykdan soň ol boguk ses bilen bir zatlar diýişdirdi. Näme diýenini aňşyrmasamam, hyrkyldyly gözýaşa gark bolan aýalyň sesinden adamsy Salimi tanandygyny aňdym. Yöne anyk netijä gelmek üçin ýene-de soramak gerekdi.

– Şolmy? Adamyňz Salim begmi?

Ol bu sowalyma söz bilen däl-de başyny egip jogap berdi. Biçäräni derrew morgdan alyp çykdym. İçeriniň ölümىň ysy gelip duran petiș howasynyň tersine, daşarda adama ýaşamaga höwes döredýän gün höküm sürýärdi. Emma aýal görgüliniň ne-hä şeýle ajaýyp güýz gününü, ne-de deñiziň üstünden öwüsýän ýyljak şemaly duýmaga ýagdaýy bardy. Şeýle-de bolsa, ol esli salym aglap, işini boşadandan soň geplemäge rowgat tapdy.

– Salim hojalyk enjamlaryny satýardy – diýip, içini çekdi. – Birnäçe aý bări söwdasynyň ugry bolmady. Öz öý goşlarymyza deňic girewne goýdy. Algydarlar häli-şindi gapymyzy kakyp durýardy...

– Algydarlardan size haýbat atan biri bolupmydy?

– Soňky wagtlar Salimi sorap kimdiri biri jaň edýärdi. Telefonda gepleşip bolansiň, Salimiň yüz-gözi üýtgäp, bar keýpi gaçardy. Näme bolýandygyny sorasamam, maňa hiç zat aýtmaýardy. Onsoňam Salim dymma häsiyetli adamdy, öýde kän gepläbem durmazdy. Işı barada-ha asla söz açmazdy. Bir gün jaň gelende trubkany men göterdim. Gepleýän türkäni gowy bilmeýän biridi. Salimi sorady. Adamym ýatyrdy. Oýaryp bimaza etmek islemedim. "Salim ýok, kim soraýar?" diýdim. "Kerim kekeç diýseň özi biler" diýdi. Trubkany goýjak bolup durkamam: "Dur bir minut ýeňñe" diýip, sözünü dowam etdi: "Äriňe aýt, bergisini derhal üzsün, ýogsa menden gowulyga garaşmasyn!" Şunça aljyrasamam, gorkanam bolsam "Näme diýjek bolýarsyň?" diýip soramaga bognum ysdy, yone ol adam diňlemän telefony goýdy.

Şükran hanym göýä şo pursatyň içinde ýaly sesi saňňyldamaga, ýüzi çytylmaga başlady. Men öñ Kerim kekejiň adyny eşidipdim.

Ol söwdagärlere paç salmak bilen meşgullanýan täze dörän mafiýa şagallarynyň biridi. Salimi ol öldürip bilermi? Men Şükran hanymdan:

- Adamyňza aýdypdyňmy kekejiň aýdanlaryny? – diýip soradym.
- Aýtdym, dagy näme. Salim "Alada etme, hetdinden aşanyň biri, men ol meseläni ertir çözérin" diýdi. Çözülen zady bolmady. Gaýtam Salim pahyryň ganyna galdylar.
- Bu Kerim kekeç bilen adamyňzyň gatnaşygy nähilidi, heý, şo barada bilyän zadyňyz barmy?
- Wah, bilemok-da, neresse meni gynandyrmajak bolýardymy näme, işi barada hiç dil ýarmazdy.
- Ýeri bolýa, başga kim bilip biler muny?

Şükran hanym çygjaran gözlerini elýaglygy bilen süpürdi. Soñ uludan demini alyp bir salym oýlanyp durdy. Ol ahyryn ysgynsyz:

- Belki... – diýdi. – Belki, öñki işleşen ýoldaşy Sükri aga biler.
- Nireden tapyp bolarka Şükrimi?
- Selimiň dükanynyň golaýynda ýuwelir dükanyny ýöredýän bolmaly.

Öýleden soñ işgärim Alyny ýanyma alyp Kadyköýün iň adamly köcelerinde ýerleşýän Salimiň dükanyna gitdik. Dükanyň goçak ýazgysy beýlekilerden saýlanyp yüz metr bärdenem görnüp durdy. Yöne dükana golaýlaşanymyzda onuň içiniň borram-boşdugyny gördük. Algydarlar eline ilen zatlaryny alyp, dükany towsa göteren bolara çemli. Gapdaldaky uly dükan Salimiň öñki şärikdeşi Sükri gyzylçyňky bolmalydy. Men Alyny yzyma tirkäp ol dükana tarap ýoneldim. Dükanda her dürli altyn bilezikler, yüzükler, gulakhalkalar, boýna dakylýan zynjyrlar, gymmatbahaly goşar sagatlary doldurylan aýna witrinanyň aňyrsynda alty sany adam işläp ýordi. Bizi müşderidir öýden satyjydan Sükri begi soranymda, ol içki otagda oturan bugdaýreňk, uzyn boýly adamy görkezdi. Şükri beg bizi ilki sowuk-sala garşylanam bolsa, polisiýa işgäridigimizi bilensoñ, bar keýpi gaçdy. Elbetde, onuň bu bolşy gözümüzden sympandy.

- Salimiň işi boýunça sorag-ideg edip geldik – diýdim. – Bile işleşen ekeniňiz.
- İşleşipdim... – diýip, ol meniň sözüme düzediş girizdi. – İşler ugruna gitmänsoñ men ýuwelirlige baş goşdum.
- Dogry karara gelipsiňiz. Ýogsa sizem edil şu pursatda onuň ýaly morgda ýatyp bilerdiňiz.

- Mo... mo... morgdamy? – diýip, boz-ýaz bolan Şükrä:
- Hawa, morgda – diýip, Aly jogap berdi. – Boýny kesilip deñize oklanypdyr.
- Ölüpmi?
- Ýok-la, howa hem yssy bolansoň, morgyň salkynjak künjünü ýassanyp ýatyr peläket.

Alynyň ýaňsylaýy gürrüňine birhili bolan Şükri menden kömek isläp:

- Nämeler bolup geçýär, açık düşündirseňizläň, haýış edýarin?
- diýip, hümür-sümür etdi.

Bolan wakany howlukman gürrüň berdim. Ol meni demini alman diňländen soňra:

- Bu bolup bilmez! – diýdi.
- Gynansk-da şeýle boldy. Öňki işleşen şärikdeşin bolandygy üçin belki-de kime bergisiniň bardygyny bilyänsiňiz?
- Näm... näme diýdiňiz? – diýen Şükri aljyrap başlandygyny bildirmezlige çalyşdy.
- Salimi algydarlary öldüren bolmaly. Kimlere bergisi bardy?
- Köp adama bergisi bardy. Yöne olaryň içinde iň ulusy birnäge aý öň bankdan alan karzy bolmaly.
- Birnäge aý öň diýdiňizmi? – diýip, men haýran galdyn. – Şükran hanym adamsynyň näce aý bări agyr ýagdaýda gezip ýörenedigini aýdypdy. Bank Salimiň kyn gündedigini görübem nädip karz berdikä?
- Onuň bank müdiri Emel hanym bilen arasy gowudy.
- O nähili gowudy? Açyk düşündirsene ýaşuly.

Şükriniň başky aljyraňnylygyndan nam-nyşan galmadı.

- Salim görmegeý adamdy... Aýal oña bir ýeňillik döreden bolaýmaly.

Erkek jalataýlygyndan söz açylanda biz erkekleriň yüzüne çayylýan ýeňles ýylgyryşa giren Aly:

- Asyl şeý diýsene? – diýip, ýeňiljek dem aldy.

Onuň bu soragy Salimiň tarapyny çalýana meňzeýärdi. Men durup bilmän:

- Tanamaýan bir aýalyňza töhmet atmaga utanaňzokmy? – diýip gygyrdym.
- Töhmet däl başlyk – diýip, Şükri açık gürrüň bermäge çalyşdy. – Ol aýal Salimiň gezýänidi. Ony şu taýdaky söwdagärleriň bilmeýäni ýok.
- Goýsaňyzlaň şu gep tapsa çörek iýmeýän gybatkes söwdagärleriňiziň hyşy-wyşylaryna gulak gabartmaň... –

diýenimden, Şükri, sözümi bölüp:

– Bir minut, komissar, bärde subutnama bar ahyryň – diýip, ýerinden turdy we seýfiniň içinden bir fotosurat çykardı. Suratda Şükri bilen Salim, hersiniň ýanynda-da bir aýal bardy. Aýallar çekinmän-zat etmän, olar bilen gol-gola salysyp we ogşaşyp surata düşüpdirler.

– Gördüniz dälmi? – diýip, Şükri öz ýanyndan gabarylan boldy.

– Aýdyşym ýaly ol aýal gezýänidi. Salim ýalan wadalar bilen görgülijigiň gulagyna münüpdir. Aýalam näme saly gowşak aýalda, Salim näme diýse edip duran bolandyr soň.

– Näme diýse edip durany näçe lira bolduka? – diýip, Aly gürrüne goşuldy.

– İki ýüz milliard çemesi bolandyr öz-ä.

– Ummasyz pul eken – diýip, Aly gözünü tegeledi. – Biz sorasagam berermikä şonça puly?

– Siziň ýeriňizde bolsam muny etmezdim. Bu "näme diýse edip duranlygyň" bahasy Salimiň ömrünü ogurlady.

Şükriniň näme diýjek bolýanyna düşünmedim. Şonuň üçin ondan:

– Siziň pikiriňizce Salimi bankdan biri öldürdimikä? – diýip soradym.

– Bank däl-de, alan kreditiniň ýerini doldursyn diýip hakyna tutan mafiyá güjükleri bolup biler.

Men onuň bu sözüne:

– Banklar bular ýaly hapa işlere bulaşar öýdemok – diýip garşylyk görkezjek boldum.

– Yeri bolýa-la komissar, hemmä mälim zady aýtdyrjak bolup durmasana. Mafiyá aýakçylyk etmese bank dolanşygynدا çöp başy gymyldamaýar.

Ol hakykaty aýdýardy. Gynansak-da, indi raýatlar özara düşünişmezliklerini çözmek üçin döwlet edaralaryna yüz tutmagyň ýerine Kerim kekeç ýaly parlaňküslere yüz tutýardy. Başga-da birnäçe gereksiz soraglary berip bolanymyzdan soň, görkezen suratyny alyp Şükrinuň ýanyndan gaýtdyk.

Gözlegimiziň başyny bankyň "Bahariýe" şahamçasyndan başladyk. Ol ýerde bize Emel hanymyň işden çykarylandygy aýtdylar. Biz onuň öý salgysyny aldyk. Suratdan baha bermek kynam bolsa, Emeliň öz ýaşyndan has ýaş görünýän otuz baş ýaşlaryndaky owadan aýaldygy görnüp durdy. Ol bizi diýseň mähirli garşylady we ýörite taýýarlanan hoşboý ysly çay hödür etdi. Men çaydan bir owurt owurtnaymdan soň:

– Salim bilen haçandan bäri tanyşlygyňz bar? – diýip soradym.

- Birnäçe ýyldan bәri tanyş – diýip jogap beren Emel hiç hili säginmәn sözüne dowam etdi: – Diýseň gowy müşderimizdi.
- Onuň bergisiniň köpdüğini bileňzokmydy, gorkman nädip kredit berip bildiňiz?
- Iki willa bilen tomusky daçasyny ipoteka goýduk. Görüp otursak, bize görkezilen gozgalmaýan emlákler onuň özükem däl eken.
- Düşünmekde kynçylyk çekyän – diýip, Aly gepe goşuldy. – Näçe ýyl işläp ýören banky nädip şeýle aňsat aldap bolýar.
- Maňa galp resminamalar görkezen eken. Olaryň galpdygyny nirden bileýin?
- Sorap-idäp görmek kelläñize gelmedimi? – diýip, Aly Emeli aljyratjak boldy.
- Salim ynama giren adamdy – diýen Emeliň sesiniň titremäge başlany biziň gözümüzden sypmady. – Onuň bankymyz bilen gatnaşygy mydama gowy bolupdy. Oňa ynandym.
- Oňa ynandyňyzmy? Ýogsa-da oňa ynanan bankyň admininstrasiýasymy ýa-da siz?
- Men ynandym – diýip, Emel lapykeç jogap berdi.
Men hasam çynlakaý görnүše girip:
- Emel hanym, ol siziň ynamyňza nädip girdi? – diýdim. Ol bolsa:
  - Aýdyşym ýaly, ol ynama giren adamdy... – diýip, ýalan sözlemegini dowam etmäge çalyşdy.
  - Nämä gerek bu biderek bukjak bolmalar? – diýip, men jübimdäki fotosuraty oňa uzatdym.
Men muny aýdanymda, mümkün boldugyça sypaýyçylugy elden bermezlige çalyşdym: – Araňzyň bardygyny bilyärис. Bize hakykaty aýtsaňyz, bu diňe siziň öz haýryňza bolar.
  - Gaýrat ediň, bu suraty gazetlere beräymäň. Garry enem muňa namys edip öläýer.
  - Gaýgy etmesene – diýip, men mylaýym gürledim. – Hiç bir žurnalistiň eline bu suratyň düşmejegine size söz berýärin.
  - Salim meni aldady – diýen Emel esli salym dymansoň, sözüne dowam etdi: – Ol maňa däli-telbeler kimin aşyk bolandygyny aýdýardы. Hatda ol "Aýalymy kowjak, ýakynda ikimiz nikalaşarys" diýyärdi. "Ýone ilki bergilerimi üzeýin, işlerimi düzedeýin" diýyärdi. Men oňa ynandym. Wezipe ygtyýarlygymy hyýanatçylykly peýdalanylп kredit berdim...
Ol ýüzüni sallap biraz dymdy.
  - Käşgä bermedik bolsadym! – diýip, bize däl-de öz-özüne

aýdýan ýaly gürläp başlady: – Boldy boldy, bar zat maňa boldy. Abraýymdan, işimden, bar zadymdan jyda düşdüm. Ol ýüzünü galdyrdy, indi onuň gözlerinde gahar-gazap lowlap ýanýardy.

– Belkäm, tiz wagtda bank ol kezzapdan puluny alsa, menem öñki işime dolanyp barsam.

– Bank nädip aljakmyşyn puluny? – diýip, Aly ondan sorady. – Mafiýa arkalanypmy?

– Nämé diýjek bolýanyňza düşünmedim? – diýip, owalam owadanlygy bilen gözüni gamaşdyryp duran aýal gözlerini gyrgyryp etdi.

– Mafiýa diýýärin. Ýagny bank almaly pullaryny wagtynda alyp bilmedik ýagdaýynda mafiýa toparlaryna yüz tutup bilermi?

– Ýok, ýok! Beýle zat asla bolup bilmez! Biz almaly pullarymyzy diňe kanuny ýollar arkaly gaýdyp alýarys – diýen aýal ilkinji gezek gaşlarynyň arasyň birikdirip gürledi: – Maňa nämé üçin beýle soraglary berýärsiňiz?

– Sebäbi Salim öldürildi – diýip, men batly jogap berdim.

– Öldürildi? – Emel tisginip gitdi. – Ýagny Salim öldümi? Aýalyň bolşy üns merkezimdedi, ol özünü bu habary ilkinji gezek eşidýän ýaly alyp barýardy. Onuň ýüzüne bir pursatlyk gussa perdesi çöken ýaly boldy. Şeýle-de bolsa ençeme ýyllyk iş tejribäm bular ýaly ýasamalyklara aldanmaly däldigini öwredipdi.

– Siiziň çy... çynyñyzmy? – diýip Emel sowalyny tekrarlady. Biziň ýüzümüzden "hawa" diýen manyny okansoň gözýaş dökmäge başlady.

– Diýmek, meni aldaman ekeni – diýip, hümürdedi. – Diýmek, meni hakykatdanam söýyän eken. Diýmek, ol doğruçyl adam eken.

– Häzirlikçe oňa kepil geçip bilemezok – diýip, meniň ýerime Aly jogap berdi. – Entek şu meßeletede hiç zada kepil geçip bilemezok. Biz diňe Salimiň mafiýa tarapyndan öldürenligini güman edýaris. – Ol sözüniň yzyma kinaýaly sözleri-de sugşurmagy ýatdan çykarmady: – Iň esasy sorag bolsa mafiyany kimiň ulananlygy.

– Bank asla beýle işe baş goşmaz!

– Onda siz?..

– Nädip beýle zady aýdyp bilyärsiňiz? – diýip, gykylyklap başlan Emel nadaralyk etdi: – Ýalňşýarsyňz! Men ony tüýs ýüregimden söýyädim.

Aly sowukganly tüýsuni üýtgedenokdy.

– Şeý diýen bolýarsyñyz, ýöne bu işden iň köp zyýana galanam siz. Salim diñe puluňyzy soýmak bilenem çäklenmändir, gezýän erkegiňiz hökmünde bildiren ynamyňyzy hyýanatçylykly peýdalanypdyr.

Emeliň ýüzi lap-lap gyzmaga başlady.

– Şonuň üçinem Salimi men öldürdendir öydýärsiňizmi? – diýip, üstümize dübledi: – Onuň ölendigini eşidip, meniň neneňsi hala düşendigimi görmediňizmi? Siz meni kim hasaplayarsyñyz?

– Dogrudyr welin...

– Welini-selini ýok. Ýalňyşýarsyñyz. Men mafiyany hakyna tutmadym. Siz mafýa barada bilesiňiz gelse, Şükri begiň ýakasyndan tutuň.

– O nähili Şükri begden? – diýip, ara goşuldym.

– Hawa, Şükri begden. Salimiň Şükrä bergisi bize bolan bergisinden has köpdi.

Men darygyp başladym.

– Siz ony nirden bilýärsiňiz?

– Sorap-idäp bildik. Salimiň Şükri bege 250 milliard bergisi barmyşyn. Mafiyany şol tutandyr.

Men haýran galyjylyk bilen Alynyň ýüzüne sereden badyma, el telefonyma jaň geldi. Görsem edaradan Raif eken. Ol özünü Şükran hanymyň goňsusy diýip tanadan bir aýalyň jaň edendigini aýtdy. Jaň eden aýal Şükran hanym üç sany näbelli adamyň zor bilen "BMW" awtoulagyna mündürendiklerini görüpdir. Ol awtoulagyň belgisini belläp ýetişipdir. Awtoulagyň belgisi Kerim kekejiň adyna eken. Men Raife:

– Bolýar, häzir barýarys – diýdim. Bu duýdansyz gaýdyşlyga düşünmän galan Aly aýal bilen bile meniň ýüzüme mölerip seretdi, ýöne sesini çykarmady. Men çykjak bolanymda Emel:

– Haýış edýärin, işleri birýüzli edýänçäk Stambulyň çäginden çykaýmaň – diýdim. Ol meni haýran galdyryp:

– Bolýar! – diýip, arkaýyn jogap berdi. – Ýöne ynanaýyň ony men öldürmedim.

Ýolda barýarkak bolup geçen zatlary Ala gürrüň berdim.

– Diýmek Salimiň ganyna galan Kerim kekeç bolup çykaýýa-da – diýip, Aly özüce netije çykardy.

– Häzirlikçe şeýle ýaly. Ýöne ýene bir sorag orta çykýar. Kerim kekeç Salimi öldüren bolsa, o pahyryň aýalyny näme üçin alyp gaçdyka?

Soragyma derekli jogap tapyp bilmedik Aly edara barýança geplemän gitdi.

Edaranyň agzy gelim-gidimden ýaňa hyň berýärdi. Aýratyn toparyň garadangaýtmaz hemem azajyk sabyrsyz başlygy Koray tabynlygyndakylary daşyna toplapdyr. Öýleden soň Kerim kekejiň bolýan ýerini gabaw astyna aldyk. Geň göräýmeli! Kerim kekeç hiç hili garşylyk bermedi. Biz ony on bir adamy bilen bilelikde ýeke ok atman ele saldyk. Elbetde, olar hiç zady boýun almadylar. Ýöne olardan çykan çek depderçeleriň Salimiň Şükri bege ýazyp beren çekleridigini görenimizden soň Kerim kekeç sypajaklap durmady. Ol çekleri Şükri gyzylçydan alandygyny boýun aldy. Indi Şükran hanym ortada ýokdy. Men kekeçden ony nirä äkidendiklerini soradym. Kekeç ýüzüni ýigrenji syrtardyp:

– Biz ony alyp gaçamzok, diňe adamsynyň nirededigni anyklamak üçin awtoulagymyzda az salym gezim etdirdik. Soňam Saryýerde düşürip goýberdik – diýip jogap berdi.

"Eýse aýal biçäräni-de adamsy ýaly öldürip deňize oklaýdylarmyka?" Dessine Şükran hanymyň ýasaýan ýerine jaň etdim. Hakykatdanam Şükran hanym öýüne dolanan eken. Ol kekejiň aýdanlaryny tassyklady. Ony zor bilen awtoulaga mündüripdirler. Adamsynyň nirededigini sorapdyrlar. Eger bergisini wagtynda üzmesе, soňy gowulyk bilen gutarmaz diýip haýbat atypdyrlar. Soňam Saryýerde düşüripdirler.

Sorag otagyndan çykanymyzda Gün dogup gelýärdi. Howa şonda-da alagaraňkylykdy, az salymdan bolsa siňnitli ýagyş ýagyp başlady.

– Başlyk – diýip Aly söz oklady. – Göşlüje gyzgynjak çorbadan iýmälimi?

– Gowý pikir. Aňrymyza bir zat atmasak bolmaz.

Ýarym sagat geçmäňkä Galatasaraýdaky "Lale" garbanyşhanasynda tamdyrdan ýaňy çykan gyzgynja çörek bilen çorbamazy symyşladyk. Çaýteýi edinensoň çay içmäge durduk. Men:

– Ýeri, aýt bakaly, nöker – diýip Ala sorag berdim: – Salimi kim öldürip biler diýip güman edýäň?

– Kekeç däldigini anyk bilýärin, başlyk. Ýogsam bolmasa ol onuň aýalyny alyp gaçmazdy. Şükri gyzylçy başga bir mafiýa topary bilen dilleşen bolaýmasyn?

– Pikirem edemok! Kekejiň elindäki çekleriň gymmatynyň 300 milliarddan aşýandygyna üns bermediňmi näme? Ýagny Salimiň Şükrä bolan bergisine barabar.

– Onda Emele näme diýjek? Onuňam eli bar bolaýmasyn? Bankyň puluny ýerinde goýmak üçin...

– Pul! – diýip, men onuň sözünü kesdim. – Ynha, ýumagyň ujunuň çoşlejek ýeke-täk sözem şu. Salim bankdan alan puluny Şükrä bermedik bolsa, näme etdu puly? Puluň kimdedigini anyklasak, ganhory-da taparys.

– Dogry welin, puluň nirdedigini nädip bileris, başlyk? – diýip, Aly alada galdy.

– Salimi gowja öwrenmek gerek. Men Şükran hanymyň ýanyна gideýin. Sen bolsa telefon aragatnaşygy bölümne bar. Ol soňky bir aýyň dowamynda kimler bilen jaňlaşypdyr, kimler bilen görüşipdir, anykla.

Men Alynyň yanyndan gaýdyp, awtoulaguma münen badyma ýagyşyň diňendigini duýdum. Gatbar-gatbar jaýlaryň arasyndan jyklap bakan Gün şöhlesi gyýtaklap ýüzüme düşdi. Gün guşluga galansoň Şükran hanymyň gapysyny kakdyň. Görgüliniň gijesini çirim etmän geçirrendigi bildirip durdy. Ol aljyraňny halda, utanyp-uýalyp içeri girmegimi mürähet etdi. Ony alyp gaçanlaryň saklanandygyny buşlanymda naçaryň ala gözlerinde birhili gussaly begenç alamaty peýda boldy.

Gürrüne başlamagyň ýeri geldi hasap edip, oňa söz gatdym:

– Salimiň ýakyn garyndaşy, dost-ýarlary ýokmudy?

– Ýakyn garyndaşy ýok. Salim kiçijik çagaka maşgalasy Ordu şäherinden Stambula gelipdir. Soň olar Orda gidip, yzlaryna dolanmanoň, Salim bärde galyberipdir, gatnaşygam kem-kemden ýitipdir.

– Soňky wagtlarda öye gelip giden ýa-da jaň eden dostlary boldumy?

– Yo-ýok, hiç kim jaň etmedi. Hä, dur, dur, tasdan unudýardym. Bakyrköý ruhy hassahanasyndan jaň edipdiler. Jaň eden bir lukmandy, adynam aýdypdy, ýöne ýadymdan çykarypdyryň. Salimi sorady. Gepleşdiler. Salime onuň näme üçin jaň edenligini soranymda, barjamly bir dostunyň hassahananyň durkuny täzelemek üçin pul eçiljek bolýandygyny, şol meseläni gürleşendigini aýtdy.

– Bäh! – diýip, men oňa sorag bermegimi dowam etdirdim: – Ol ynsanperwer adam kimkä?

– Kelläme Şükri dogandan başga hiç kim gelenok.

– Şükri bolup bilmez. Hassahanadan habar tutalyň, görelin hany, olar näme diýerlerkä?

Günortana golaý Aly bilen edarada duşuşdyk. Men onuň getiren telefon jaňlarynyň giriş-çykyş sanawyna göz gezdirim. Salim banka we hojalyk enjamlaryny satýan zawodlara jaň edipdir.

Ünsümi sanawyň ahyrlarynda Bakyrköý ruhy hassahanasyna edilen jaňlara ünsümi gönükdirdim. Ol geçen aýyň içinde hassahana dört gezek jaň edipdir. Men:

- Salimiň pullary haýyr-sahawat üçin ulanmagyny isleýärsiňmi?
- diýip gülümsirämde, Aly:
- Salim beýtjek adama meñzänok, başlyk – diýdi.
- Dogry aýdýaň. Şu hassahanany hem gözden geçirsek kem bolmajak ýaly.

Bakyrköý ruhy hassahanasynyň gür baglara bürenen giň howlusyndan geçip baş lukmanyň otagyna bardyk. Baş lukman domma biri eken. Näme maksat bilen gelendigimizi mälim etdik welin, yüz-gözünü asyp hüñür-hüñür etdi.

- Soňky wagtlar bizde bular ýaly haýyrly iş bolup geçmedi.
- Hany sizden habarsyz...
- Menden habarsyz bu ýerde guş uçmaz! – diýip sözümi gap bilinden kesdi. Soňra ýognas gaşlarynyň birini dik ýokary galdyryp: – Siziň soraýan adamyňyz başga bir sebäp bilen hassahana jaň edip bilmezmi? Meselem, bizde ýatan bir näsagy bardyr?
- Mümkün däl, ýöne şonda-da, eger razylyk berseňiz göz gezdirip çykaýalyň?
- Göz gezdireliň, elbetde. Ady näme diýipdiňiz şonuň?
- Salim Aryjy.

Baş lukman öňünde duran žurnala seretmäge başlady, az salymdanam:

- Aýtdym ahyryn! – diýdi. – Bizde dogany bar eken onuň.
- Dogany?
- Özem ekiz taýy.

Aly ikimiz birden dillendik:

- Ekiz taýy?!

Biziň bolşumyza üns bermedik lukman düşündirmäge çalyşdy.

- Hawa, hawa, ekiz taýy. Çagaka meningit geçiripdir. Aň taýdan näsag...

Men lukmanyň sözünü kesdim:

- Ol hazır şu ýerdemi?
- Ýok. Geçen hepde dogany ony hassahanadan alyp çykypdyr.
- Sizdäki ekiz taýynyň ady näme?
- Selim Aryjy.

Biz gerekli maglumatymyzy alypdyk. Şonuň üçinem: "Köp sag boluň, ýoldaş lukman" diýip, derrew turmak bilen bolduk. Turanymyzy gören lukman birhili boldu-da, bizi synlady. Bize

onuň bilen güýmeň-saýmaň edip durar ýaly artyk wagtymyz ýokdy. Ol ýerden çykyp-çykmana "Enşalla, o näkes elimizden sypmadyk bolsun-da hernä" diýip, telefonumy elime aldym. Telefonyň aňyrsyndan ilaty pasportlaşdyrmak boýunça bölümiň işgäri Pala Ýusubyň sesini eşidip:

- Allo, Pala, salam, men Newzat – diýdim.
- Oh-ho Newzat, nähili ýagdaýlaryň, oňatmyň?
- Oňat, oňat. Gyssagly bir maglumat gerek boldy. Ýakyn wagtda Selim Aryjy diýen birine pasport beripmidiňiz? Zähmet bilmän, bir görüp bersene.
- Mesele däl, agam. Derrew biliп bereýin.
- Aý sag bol-a, telefony goýyan däldirin, habaryňa garaşýaryn. Hassahanyň howlusynda gezmeläp ýören näsaglaryň arasyndan çalt-çalt ýöräp geçip awtoulagymza münenimizde Aly:
- Iki dogan şo derejede biri-birine meňzeýärmikä? – diýip sorady.
- Ekiz diýenini eşitmediňimi näme?
- Yöne Selim eýýäm birnäçe ýyl bări hassahanada. Adaty adamdan tapawudy bolaýmaly?
- Iki günläp deňizde galansoň jeset sozulypdyr ahyryn.
- Belkäm deňize ýörite oklanandyr. Aralaryndaky tapawutlyklar ýitsin diýip?
- Ahmal şeýledir – diýip, men awtoulagyma münüp barýarkam gürrüňe nokat goýdum.

Edaranyň awtoulagdan hyryny-dykyn doly duralgasynда awtoulagyma ýer gözläp durkam, el telefonyma jaň gelip başlady. Jaň eden Ýusup eken. Ol Selim Aryjy atly bir raýatyň iki gün öñ baş ýyllyk pasport alandygyny habar berdi. Telefony goýansoň, Ala ýüzümi öwrüp:

- Hernä gaçyp ýetişmänkä ele salyp biläýsek näkesi – diýdim. – Uçara münüp jyrmagy meýilleşdiren bolmaly. Ähli aeroportlary ilik-düwme barlamaly. Her zat bolup biler, şonuň üçin gümrük nokatlaryna-da fotosuraty faks bilen ugratmaly.

Hudaý diýen ýerimiz bar eken. Selim Aryjy diýen ada Howa Ýollary gullugynyň ýolagçylar sanawynda duş geldik. Ol aşşam sagat 21:00-da uçmaly samolýot bilen Awtsriýa gaçyp gitjek eken. Topar bolup Ýeşilköý aeroportynda hereket etmäge taýýar ýagdaýda garaşyp durdyk. Beýleki işgärler zalda aýlanyşyp ýörkäler, men Aly bilen samolýota giriş bölümünüň agzynda dikilgazyk bolduk.

Hemmämiziň elinde Salimiň suraty bardy. Sagat sekizi tegelände

raýat eşikli işgärimiz Ragyp rasiýa arkaly gözleýän adamymyzyň gelendigini habar berdi. Biraz wagtdan soñ men ony gördüm. Göze ilmejek ýonekeý penjek-jalbar geýen, bir eli çemodanly ýuwaşlyk bilen ýolagçylaryň kabul edilýän bölümine ýöräp barýardı.

Men Ala giriş gapysynda garaşmagy tabşyryp, oña tarap ýöredim. Meniň herekete geçenimi görüp, beýleki işgärlerm Salime golaýlaşyp başladylar. Ol öňümdék kesip geçende:

– Salim Aryjy! -diýip seslendim.

Onuň ýüzi ýedi ýuwlan ak esgä dönenem bolsa, syr bildirmän ýöremäge çalyşdy. Men onuň egnine elimi atyp, gaýtadan seslendim:

– Salim Aryjy! Siz Salim beg dälmi?

Ol säginip ýalandan ýylgyran boldy, soňam mylaýym ses bilen:

– Ýalňyşýarsyňz – diýdi. – Siz meni doganyňm bilen bulaşdyrýaňz öýdýän?

– Mümkün däl! – men ony ýaňsylaýy, ýöne gazaply nazar bilen daladym: – Doganyňzyň ölenini ýadyňyzdan çykaraýdyňyzmy? Bir gije onuň bokurdagyny kesip deňize oklapdyňyz ahyryn.

Ahmet ÜMIT.

Terjime eden: Has TÜRKMEN. Detektiv proza